

■ Улуттук банк эскертет!

КР Улуттук банкынын Банк эмес финансы-кредит уюмдарын көзөмөлдөө башкармалыгынын башчысы Эрлан АБДРАИМОВ:

“ЛИЦЕНЗИЯСЫ ЖОК БЮРОДОН АКЧА АЛМАШТЫРБОО КЕРЕК”

Кыргыз Республикасында КМШ өлкөлөрүнүн ичинен биринчилерден болуп улуттук валютаны башка чет өлкөлүк валюталар менен эркин алмаштырууга жол берилген. Ошондуктан биздин өлкөнүн жарандарына кыргыз сомун башка чет өлкө валюталары менен алмаштырууга чек койгон эмес. Азыркы учурда республикабызда көп сандаган акча алмашуу бюролору акча алмашуу операцияларын жүргүзүүдө. Бирок, жасалма акча жасоо коркунучу дале өкүм сүрүүдө. Мындай көйгөйдөн жарандарыбыз жабыркап калбасы үчүн акча алмаштыруучулар эмнелерге көңүл буруу керектиги тууралуу айтып берүүсүн өтүнүп, КР Улуттук банктын банк эмес финансы-кредит уюмдарын көзөмөлдөө башкармасынын башчысы Э.А.Абдраимовго кайрылганбыз.

- Эрлан Чоробекович Кыргыз Республикасынын Улуттук банк тарабынан берилүүчү лицензиясы жок иштеген жактардын чет өлкөлүк валюталарды алмаштыруусу эмнеси менен коркунучтуу?

-Баарыбызга белгилүү болгондой “Кыргыз Республикасында лицензиялык-уруксат берүү системасы жөнүндөгү” Мыйзамга ылайык банк кызматтарын көрсөтүү иштин лицензиялык түрүнө кирет. Мына ушундай кызматтардын бири накталай чет өлкө валютасын алмаштыруу болуп

эсептелет. Накталай чет өлкөлүк валюталар менен алмаштыруу операциясын жүргүзүү укугун Улуттук банктын лицензиясыз иштеген жактардын иши Улуттук банк тарабынан жөнгө салынбайт, б.а. накталай чет өлкөлүк валюталар менен алмаштыруу боюнча жүргүзгөн иши мыйзамсыз болуп эсептелинет.

Кызмат көрсөтүүнүн мындай түрүн Улуттук банктын лицензиясына ээ болгон бардык юридикалык жактар, атап айтканда коммерциялык банктар, микрофинансылык компаниялар,

микрокредиттик компаниялар, кредиттик союздар жана акча алмашуу бюролору көрсөтө алышат.

Көпчүлүк учурларда лицензиясыз иш алып баргандар Улуттук банктын лицензиясы менен иштеген акча алмаштыруучу бюролор өңдөнүп, түспөлүн өзгөртүп алышат. Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык Улуттук банктын лицензиясы менен иштеген акча алмашуучу бюролор акча алмашуу операцияларын жүргүзүү учурунда ачык-айкындыкты камсыз кылууга багытталган бир катар талаптарды аткарууга тийиш.

Адатта лицензиясыз валюта алмашууну жүргүзгөн жактар жогоруда айтылган талаптарды аткарышпайт. Ошондуктан алар акча алмашуу операцияларын жүргүзгөндө жарандарды алданып калуу тобокелдигине алып барат. Анын үстүнө мындай акча алмашуу точкаларында накталай чет өлкө валюталарын алмашуу учурунда иштин ачык-айкындыгына багытталган башка талаптардын аткарылышын айтпаганда да валюта алмаштырган фактысын тастыктаган чек же башка кассалык документтер берилбейт.

- Валюта алмаштырууда кантип сак болуу керек?

- Накталай чет өлкө валютасын алмашуу учурунда өтө сак болуу керек. Биринчиден, акча алмашуу бюролору менен банктардагы курстарды салыштырып көрүү зарыл: муну үчүн сиз ар түрдүү интернет-ресурстарды пайдалансаңыз, ошондой эле коммерциялык банктардын расмий сайттарына кирсеңиз болот. Сиз өзүңүз үчүн ыңгайлуу курсту тандап алганыңыз оң. Ошол эле убакта эгерде акча алмашуу бюро башка акча алмашуу бюролорго салыштырмалуу сизге абдан пайдалуу курсту сунуштап жатса, анда алданып калуу тобокелдиги да абдан жогору. Акча алмашуу бюроого барганда анда Улуттук банктын лицензиясынын жана акча алмаштыруучу бюронун катталгандыгы жөнүндөгү кат көрүнүктүү жерде илинип турган болуу зарыл. Эгерде лицензия жана акча алмаштыруучу бюронун катталгандыгы тууралуу каттын түп нускасы жок болсо, анда сунушталган курстун пайдалуу болгондугуна карабастан, бул пункттан акча алмашуу операциясын жүргүзбөө керек. Адатта тийиштүү лицензиясы жок акча алмашуу операцияларын жүргүзгөн жактар кардарларды тартуу үчүн жагымдуу курсту коюшат.

Коопсуздук үчүн байкоо камералары орнотулган акча алмашуу

бюролорунда акча алмашуу операцияларын жүргүзүү сунушталат. Анткени, мындагы жазылып алынган материалдын жардамы менен талаш маселелерди чечүүгө жеңил болот. Ал жерден акча алмашуу операциясы жүргүзүлгөндүгүн тастыктаган кассалык чекти талап кылуу зарыл. Ошондой эле акча алмашуу операциясы жүргүзүлүп жаткан учурда акча алмашуу бюросунун бөлмөсүндө бул акча алмашуу пунктунун кызматкерлери жөнүндөгү маалымат илинген илинбегенин кароо керек.

Валюта алмаштырылып жаткан учурда накталай акчанын суммасы кардардын көз алдында эсептелүүгө тийиш. Берилип жаткан валютанын жасалма эместигин билүү үчүн акча алмашуу бюронун кызматкеринен валюталар детекторунан анын жасалма эместигин текшерип берүүнү талап кылуусу керек. Акча каражатын алгандан кийин кассадан алыс кетпей туруп, алынган сумманы толук кайрадан эсептеп чыгуу зарыл. Эгерде туура эмес эсептелип берилсе, аны кайрадан эсептеп берүүсү үчүн сумма толук бойдон кассирге берилет.

Акча алмашуу бюролордо валюталарды алмаштыруу накталай жүргүзүлгөндүктөн, ири суммадагы накталай акчаны коопсуз ташып жүрүү максатында автоунаада же кимдир бирөөлөрдүн коштоосу менен жүрүү зарыл.

- Эгерде чет өлкө валюталарын алмаштырууда кандайдыр бир мыйзам бузуулар учурап калган болсо, кимге кайрылуу керек?

- Эгерде Сиз акча алмашуу бюросу же лицензиясыз иш алып барган жак тарабынан жабыркап калсаңыз укук коргоо органдарына жана Улуттук банкка кат түрүндө кайрылууңуз керек. Кайрылууда окуянын баары төкпөй-чачпай жазылышы, окуя болгон жер, убактысы жана күнү сөзсүз көрсөтүлүшү зарыл.

■ Акча кармаганды жашыңдан үйрөн!

КЫРГЫЗСТАНДА “БҮТКҮЛ ДҮЙНӨЛҮК АКЧА ЖУМАЛЫГЫ” ӨТҮҮДӨ

Кечээ Кыргызстанда “Бүткүл дүйнөлүк акча жумалыгы” башталды. Бул жумалык өлкөнүн бардык аймактарында 8-апрелден 14-апрелге чейин улантылат. Салтка айланган акча жумалыгынын көздөгөн максаты мектеп окуучуларынын жана жаштардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу болуп саналат. Анын чакырыгы “Үйрөн. Топто. Иштеп тап” деп аталат. Мамлекеттик маанидеги бул өнөктүккө байланыштуу “Кабар” агенттигинде болуп өткөн

маалымат жыйынында Улуттук банк башкармалыгынын мүчөсү Алмаз Сыдыков: “Белгилүү болгондой, бешинчи жолу өткөрүлүп жаткан бул жумалыктын негизги максаты ар кандай интерактивдик иш-чаралар аркылуу балдарды жана жаштарды акча каражатын туура пайдаланууга, үнөмдөөгө үйрөтүү, алардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу болуп эсептелет. Аталган таасирдүү кампаниянын негизги уюштуруучусу катары Улуттук банк бир жуманын ичинде

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдары – Билим берүү жана илим министрлиги, Финансы министрлиги, Депозиттерди коргоо агенттиги, Мамлекеттик салык кызматы ж.б. мекемелер менен биргеликте мектеп окуучулары жана жаштар үчүн финансылык сабаттуулукту жогорулатуу жагында бир катар кызыктуу иш-чараларды өткөрүүнү пландаштырууда. Мындан тышкары эссе жазуу, сүрөт тартуу, акча топтоо жагында буга чейин жарыяланган улуттук

сынактардын жыйынтыктары чыгарылат. Бир жума бою окуу семинарлары, финансы мекемелерине экскурсия жасоо, ачык эшик күндөрү уюштурулуп, жаш балдардын билим деңгээлин, ой жүгүртүү жөндөмдүүлүгүн, чыгармачылык жигерин айкын көрсөтө алган интерактивдик иш-чаралар өткөрүлөт. Дүйнөлүк акча жумалыгы боюнча кеңири маалыматты Улуттук банктын расмий интернет-сайтынан, ошондой эле финсабат сайтынан алууга болот.” - деп маалымдады А.Сыдыков. Ал билдиргендей, балдар арасында мурда жарыяланган улуттук сынактын жыйынтыктары чыгарылган салтанаттуу иш-чара 16-апрелге белгиленген.

Пресс-конференциянын ишинен катышкан Кыргыз Республикасынын депозиттерди коргоо боюнча Агенттигинин аткаруучу директору Эркебай Мурзабеков бул Агенттик Улуттук банк жана башка уюмдар менен биргеликте 2015-жылдан бери “Дүйнөлүк акча жумалыгы” иш-чарасына активдүү катышып келе жаткандыгын, депозиттерди системасы жөнүндө ЖОЖдун студенттерине

көчмө лекциялар, мекемелерде семинар-тренингдер, банктардын кызматкерлери жана аманатчылары, ошондой эле ЖОЖдун студенттери үчүн ачык эшик күндөрү уюштурула тургандыгын айтты.

Өнүктүрүү саясаты институтунун башкармалыгынын төрагасы Надежда Добрецова билдиргендей, калктын каржылык сабаттуулугун жогорулатуу үчүн бир жумалык менен гана чектелип калбоо керек.

“Бытыркы жылдары 100 миңге жакын адам катышкан. Алар негизинен жаштар. Иш-чаранын максаты - жарандардын каржылык сабаттуулугун жогорулатуу. Каржылык жактан сабаттуу болуш үчүн чыгым, киреше, өз акчанды кантип эсептөө, сактоо деген түшүнүктөрдү билүү керек. Улуттук банк калктын каржылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча программа иштеп чыккан. Өкмөт жана өлкө маанилүү көңүл бурууда, анын ичинде расмий билим берүү институттары аркылуу да”, - деп билдирди ал. Бытыркы акча жумалыгынын алкагында 300гө жакын лекция окулуп, ага 25 миңге жакын адам катышкан. Интернет жана социалдык тармактар аркылуу 2 млн адамды камтууга мүмкүн болгон. Бул жылы 300гө жакын иш-чара өткөрүү пландалууда.

**Бетти даярдаган
Абдимухтар АБИЛОВ**